

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Suomen liittymisestä Euroopan meribiologian keskus – eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (EMBRC-ERIC -konsortioon liittyminen)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Suomen liittymisestä Euroopan meribiologian keskus – eurooppalaiseen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon (EMBRC-ERIC -konsortioon liittyminen) (U 29/2023 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- opetusneuvos Riina Vuorento, opetus- ja kulttuuriministeriö
- tutkimuskoordinaattori Joanna Norkko, Helsingin yliopisto
- asiantuntija Marko Peura, Helsingin yliopisto
- johtava tiedeasiantuntija Merja Särkioja, Suomen Akatemia

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Suomen on tarkoitus liittyä jäsenenä Euroopan meribiologian keskus — eurooppalainen tutkimusinfrastruktuurikonsortioon EMBRC-ERICiin (European Marine Biology Resource Center, myöhemmin EMBRC-ERIC). EMBRC-ERIC on hajautettu tutkimusinfrastruktuuri meribiologianselle tutkimukselle.

EMBRC-ERIC on perustettu komission päätöksellä 23.8.2018 (2018/272/EU). EMBRC-ERICin isäntämaa on Ranska. EMBRC-ERICin jäseniä ovat isäntämaan lisäksi Belgia, Espanja, Israel, Italia, Kreikka, Norja, Portugali sekä Ruotsi.

EMBRC-tutkimusinfrastruktuuri on priorisoitu Euroopan tasolla ja Suomessa. EMBRC sisällytettiin eurooppalaiselle tutkimusinfrastruktuurien (ESFRI) tiekartalle vuonna 2008. Vuodesta

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2023 vp

2018 lähtien se on arvioitu yhdeksi niistä ESFRI-hankkeista, jotka ovat vakiinnuttaneet toimintansa ja joilla on tärkeä merkitys eurooppalaisen tutkimuksen kilpailukyvyille (ESFRI Landmark). Suomen kansalliselle tutkimusinfrastruktuurien tiekartalle on sisällytynyt Suomen merentutkimuksen hajautettu infrastruktuuri FINMARI vuodesta 2014 lähtien. FINMARI-konsortio on esittänyt Suomen liittymistä EMBRC-ERICiin jäsenenä.

Suomalaiset tutkimusorganisaatiot ovat tehneet yhteistyötä EMBRC-ERICin kanssa osallistamalla hankkeeseen, jossa on kehitetty yhteisiä toimintamalleja, palveluita ja hinnoittelua (pp2EMBRC-hanke 2015—2016), sekä hankkeeseen, jossa on tarjottu eurooppalaisille tutkijoille pääsy pohjoisen Itämeren ekosysteemeihin ja meribiologiseen tutkimusfasiliteetteihin (H2020 ASSEMBLE Plus 2017—2022).

Suomen Akatemian asettama tutkimusinfrastruktuurikomitea suositti 13.12.2022 Suomen liittymistä EMRC-ERICiin. Komitean mukaan kansallisen FINMARI-tutkimusinfrastruktuurin tuottamat merentutkimuksen palvelut on todettu korkeatasoisiksi useiden kansainvälisten vertaisarviointien pohjalta. Komitea katsoo, että jäsenyys EMBRC-ERICissa täyttää Suomen kansainväliselle tutkimusinfrastruktuurijäsenyydelle asetetut laatuvaatimukset. Lisäksi tutkimusinfrastruktuurikomitea varautuu maksamaan EMBRC-ERICin jäsenmaksun ensimmäisen kolmen vuoden ajalta vuosina 2023—2025. Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitean jäsenmaksuja koskeva päätös on määräaikainen, ja se käsittelee asiaa seuraavan kerran vuoden 2025 loppuun mennessä. Kansalliset tutkimusinfrastruktuuriin osallistuvat tutkimusorganisaatiot ovat tarvittaessa sitoutuneet jäsenmaksun kattamiseen vuoden 2025 jälkeen. Loppuosasta jäsenyyden kustannuksista vastaavat EMBRC-ERICiin osallistuvat tutkimusorganisaatiot.

EMBRC-ERICiin osallistumisesta Suomelle aiheutuvat kulut koostuvat perussäännön mukaisesta jäsenmaksusta, joka olisi nykyisellä jäsenmäärällä 63 633 euroa vuodessa, sekä kansallisen tutkimusinfrastruktuurin ylläpitämisestä ja toiminnasta.

EMBRC-ERICin perussäännön mukainen Suomea edustava taho olisi opetus- ja kulttuuriministeriö, joka nimeäisi edustajat EMBRC-ERICin yleiskokoukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeäisi myös kansallisen yksikön (perussäännössä ”solmukohta”). EMBRC-ERICin kansalliseksi yksiköksi on tarkoitus nimetä Helsingin yliopisto.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto katsoo, että Suomen liittyminen EMBRC-ERICiin vahvistaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja kansainvälistä vaikuttavuutta, edistää meribiologian tutkimusta sekä tukee uusien innovaatioiden syntymistä. Suomen liittyminen EMBRC-ERICiin on Suomen edun mukaista. Valtioneuvosto esittää, että Suomi liittyisi EMBRC-ERICiin.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston kirjelmässä ehdotetaan, että Suomi liittyy jäseneksi Euroopan meribiologian keskus — eurooppalainen tutkimusinfrastruktuurikonsortio EMBRC-ERICiin (European Marine Biology Resource Center, jälj. EMBRC-ERIC). EMBRC-ERIC on hajautettu tutkimusinfrastruktuuri meribiologiselle tutkimukselle. Sen tarkoitus on tarjota tutkijoille ja yrityksille pääsy meriekosysteemeihin ja -organismeihin sekä niiden tutkimiseen tarkoitettuihin laitteistoihin. Tavoitteena on edistää muun muassa tieteellisiä löytöjä, kokeellisten mallien käyttöä tieteessä ja meren luonnonvarojen hyödyntämistä kestävästi sekä syventää ymmärrystä meriekosysteemeistä ja organismeista. Suomi on tällä hetkellä isäntämaana kahdessa¹ ja jäsenenä neljässä² ympäristöalan kansainvälisessä infrastruktuurissa. Jäsenyydet erilaisissa ympäristöalan tutkimusinfrastruktuureissa täydentävät toisiaan ja tarjoavat merkittävän tuen alan kansallisen ja kansainvälisen huippututkimuksen, osaajien kouluttamisen, yksityisen sektorin sekä yhteiskunnan tarpeisiin.

Sivistysvaliokunta puoltaa valtioneuvoston kantaa liittyä EMBRC-ERIC-konsortioon ja korostaa, että tiedeyhteisön verkostomainen toimintatapa on Suomelle pienenä maana keskeinen keino varmistaa tutkimuksen korkea taso. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman (kohta 5.3) mukaan korkeakouluja kannustetaan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön sekä jatkamaan profiloitumista. Asiantuntijalausunnon mukaan EMBRC-ERIC on tärkeässä asemassa esimerkiksi Helsingin yliopiston profiloitumista bio- ja ympäristötieteiden aloilla.

EMBRC-ERICin jäsenyyden rahoitus ja merkitys

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitean näkemyksen mukaan Suomen jäsenyys EMBRC-ERICissä täyttää Suomen kansainväliselle tutkimusinfrastruktuurijäsenyydelle asetetut laatuvaatimukset, ja se on suosittanut Suomen liittymistä jäseneksi EMBRC-ERICiin. Tutkimusinfrastruktuurikomitea on varautunut maksamaan EMBRC-ERICin jäsenmaksun ensimmäisen kolmen vuoden ajalta vuosina 2023—2025 edellyttäen, että Suomen Akatemian hallitus kohdentaa tutkimusinfrastruktuurikomitealle vähintään 20 miljoonan euron vuosittaisen valtuuden vuosina 2023—2025. Jäsenmaksun suuruus on 63 633 euroa vuodessa. Konsortiossa mukana olevat yliopistot ja tutkimuslaitokset saavat rahoituksellista hyötyä muun muassa eurooppalaisiin T&K-hankkeisiin pääsyn myötä. Tutkimusinfrastruktuurin jäsenyydestä aiheutuvat taloudelliset panostukset ovat kannattavia myös siksi, koska jäsenyydet kansainvälisissä tutkimusinfrastruktuureissa auttavat kotiuttamaan huomattavan määrän EU:n T&K-rahoituksesta.

Tutkimusinfrastruktuureilla on tärkeä rooli toimeenpantaessa tavoitetta nostaa Suomen T&K-toiminnan rahoitus neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta parlamentaarisen TKI-työryhmän ehdotuksen ja Orpon hallitusohjelmakirjauksen (kohta 5.3) mukaisesti. Ajantasaisilla ja korkeata-

1 ICOS ERIC System (Integrated Carbon Observation) ja ACTRIS ERIC (Aerosols Clouds and Trace Gases).

2 AnaEE (Analysis and Experimentation on Ecosystems), EISCAT (European Incoherent Scatter Association), EURO-ARGO (European Contribution to the ARGO Program) ja GBIF (Global Biodiversity Information Facility).

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2023 vp

soisilla tutkimusinfrastruktuureilla saadaan houkuteltua Suomeen T&K-toiminnan osaajia ja investoijia.

EMBRC-ERIC-tutkimusinfrastruktuuritoiminnassa kansallisia isäntäorganisaatioita olisivat Helsingin yliopisto, Suomen ympäristökeskus, Turun yliopisto ja Åbo Akademi, joiden hallinnoima kansallinen merentutkimuksen FINMARI-tutkimusinfrastruktuuri tuottaa kokeellisia EMBRC-toiminnan kanssa yhteensopivia palveluja. EMBRC-ERICin kansalliseksi yksiköksi on tarkoitus nimetä Helsingin yliopisto.

Valiokunta toteaa, että Suomella on merentutkimuksen huipputaustaa, jolla on paljon annettavaa EMBRC-ERICille. Esimerkiksi suomalainen merentutkimuksen infrastruktuuri FINMARI voi tarjota tutkijoille pääsyn Itämeren ainutlaatuisen ekosysteemiin ja sen pitkäaikaisiin seuranta-aineistoihin, joita yhdessä Itämeren tilasta saadun kokeellisen tiedon kanssa on mahdollista hyödyntää luonnon monimuotoisuuden ja ilmastomuutoksen tutkimuksessa. Jäsenyys EMBRC-ERICissä kytkee Suomen merentutkimuksen erityisosaamisen tiukemmin Eurooppaan Itämeren ollessa tärkeä koealue, eräänlainen tutkimuksellinen ”aikakone”, ilmastomuutoksen haasteisiin vastaamisessa.

Sivistysvaliokunta valtioneuvoston kantaan yhtyen katsoo, että Suomen liittyminen EMBRC-ERICiin vahvistaa suomalaisen tutkimuksen laatua ja kansainvälistä vaikuttavuutta, edistää meribiologian tutkimusta sekä tukee uusien innovaatioiden syntymistä. EMBRC-ERICin toiminta tukee kansallisen tutkimusinfrastruktuuripolitiikan tavoitteita ja tehostaa tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöä. Koordinoidusti käytössä olevien palvelukeskusten on arvioitu lisäävän Suomen vetovoimaisuutta ja avaavan uusia mahdollisuuksia niin tutkimuksen kuin elinkeinoelämän tarpeisiin.

Valiokunta korostaa EMBRC-ERICiin liittymisen mahdollisuuksia vahvistaa tutkijoiden urapolkujen pitkäjänteistä rakentamista. Johdonmukainen ja hyvin suunniteltu tutkimusinfrastruktuuritoiminta parantaa suomalaisen tutkimuksen laatua, uudistumista ja kilpailukykyä, lisää suomalaisten tutkimusympäristöjen kansainvälistä veto- ja pitovoimaa sekä edesauttaa julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiä investointeja.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto SiVL 3/2023 vp

Helsingissä 13.9.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen